

2. Ставицька Л. Сучасний український інтержаргон: проблеми й аспекти вивчення. *Мовознавство*. Доповіді та повідомлення IV Міжнародного конгресу українців. К., 2002. С. 213–216.
3. Ставицька Л. Український жаргон. Словник: Містить близько 4070 слів і понад 700 стійких словосполучень. К.: Критика, 2005. 496 с.
4. Поповченко О. І. Словник жаргону злочинців. К., 1996. 342 с.

Одержано 16.11.2020

УДК 343.142

Олена Петрівна ЗАВОРИНА,

*кандидат юридичних наук,
викладач кафедри кримінального процесу та
організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7477-3570>;*

Кирило Іванович ЗАСОРИН,

*курсант 4 курсу факультету № 2
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ПОЛІГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК ДОКАЗ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Питання використання поліграфа у правоохоронних органах України, а також використання поліграфічних досліджень як доказу у кримінальному провадженні останніми роками активно обговорюється як практиками, так і науковою спільнотою. Термін «поліграф» тлумачиться в «Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України» затвердженій Наказом МВС України від 13 листопада 2017 р. № 920, як різновид спеціального психофізіологічного технічного засобу, який здійснює реєстрацію динаміки протікання не менше п'яти незалежних психофізіологічних процесів людини (грудного і діафрагмального дихання, серцево-судинної активності, електропровідності шкіри, рухової активності) у відповідь на пред'явлення за спеціальною методикою певних психологічних стимулів (запитань, зображень, предметів), не завдаючи шкоди життю, здоров'ю людини та навколишньому середовищу. Особа яка здійснює дослідження з використанням поліграфа повинна дотримуватись основоположних прав і свобод людини, гарантованих Конституцією України, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, а також міжнародними договорами [1]. Всі дослідження з використанням поліграфа поділяються на:

1) стандартні перевірки (тести), які проводяться державними чи приватними поліграфологами з метою розслідування правопорушень, кадрового відбору, з'ясування приватних питань, тощо;

2) психологічні експертизи з використанням поліграфа, які проводяться в рамках кримінального, цивільного, адміністративного чи господарського процесу, а висновки за їх результатами використовуються як докази.

Директор Всеукраїнської асоціації поліграфологів В.А. Ведмідь визначив, що поліграфічні дослідження – це науково-дослідна діяльність, яка вимагає спеціальної освіти, підтвердженої документами офіційного зразка, практичних навичок, а також суворого дотримання встановлених методик. Поліграфічні дослідження не підлягають ліцензуванню/патентуванню та не відносяться до медичної практики [2]. Дані дослідження не передбачають отримання спеціальних дозволів та можуть проводитись в рамках звичайної підприємницької діяльності.

Також дослідження з використанням поліграфа здійснюється за згодою особи. Результати такого опитування фіксуються в довідку про результат опитування за допомогою поліграфа. Кримінальний процесуальний Кодекс у статті 84 визначає доказами в кримінальному провадженні фактичні дані, отримані у передбаченому КПК України порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають

значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів [3]. Тому данні, які будуть отримані за допомогою поліграфа, не можуть бути доказами в суді, а можуть використовуватися як «орієнтири» для збору офіційних даних у провадженні, які можуть стати доказами. Тому у довідці про результати опитування з використанням поліграфа зазначається, що висновки вірогідні та орієнтовні, не можуть бути використані як доказ, потребують додаткової перевірки та пошуку доказів в установленому законодавством порядку.

Результат дослідження з використанням поліграфа може бути використаний як доказ лише за умови призначення судової експертизи, яка у свою чергу регламентується КПК України, Законом України «Про судову експертизу», Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої Наказом Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 р. № 53/5 [4, 5]. Але експертиза з використанням поліграфа не є обов'язковою, тому призначається на розсуд суду, і має назву - «судова психофізіологічна експертиза з використанням поліграфа», а сама експертиза є методом дослідження, який використовує судовий експерт, який повинен володіти певними знаннями та навичками, а результати експертизи закріплюються у висновку експерта. Також сам технічний засіб - комп'ютерний поліграф має відповідати «ДСТУ 8692:2016 Поліграфи. Технічні умови».

Водночас необхідно зазначити, що відповідно до статті 94 КПК України усі докази оцінюються з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів - з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення, тому не сприйняття судами використання поліграфа неможливе без належного обґрунтування підстав відхилення даного доказу.

З огляду на зазначене можна дійти висновку, що відповідно до законодавства України дослідження з використанням поліграфа може здійснюватися за добровільною згодою особи на проведення опитування з використанням технічного засобу - комп'ютерний поліграф, але таке опитування фіксується у довідку про результат опитування за допомогою поліграфа і використовується як допоміжна інформація для встановлення доказів. Але законодавство передбачає використання результатів дослідження з використанням поліграфа лише за умови, якщо таке дослідження було проведено на підставі постанови про проведення судово-психофізіологічної експертизи з використанням поліграфа та результат експертизи закріплюється у висновку експерта, який є процесуальним джерелом доказу. Однак, враховуючи успіхи поліграфічних обстежень під час встановлення осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення ми переконані, що існує практична доцільність більш широкого впровадження в підрозділах Національної поліції сучасних новітніх технологій та подальшого нормативного врегулювання такої діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. «Інструкція про порядок використання поліграфів у Національній поліції України» затверджена Наказом МВС України від 13.11.2017 № 920. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1472-17#Text> (дата звернення 21.10.2020 року).
2. Ведмідь В.А. Законодавство в сфері поліграфа. URL: <https://polygraph.ua/zakonodavstvo/>. (дата звернення 01.11.2020).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 01.11.2020).
4. Закон України «Про судову експертизу» в редакції від 03.07.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення 21.10.2020 року).
5. «Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 08.10.98 № 53/5 в редакції від 13.03.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення 21.10.2020 року).

Одержано 16.11.2020